Mundart von Jever.

Autor(en): **Strackerjan, K.**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Die deutschen Mundarten : Monatschrift für Dichtung, Forschung und Kritik**

Band (Jahr): **3 (1856)**

PDF erstellt am: **31.05.2024**

Persistenter Link: https://doi.org/10.5169/seals-178438

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.
Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.
Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Ein Dienst der *ETH-Bibliothek*
ETH Zürich, Rämistrasse 101, 8092 Zürich, Schweiz, www.library.ethz.ch

http://www.e-periodica.ch

wird oft *glaüntich* gesagt, was sicher aus *glaüendig* verderbt ist. — *sunnənstiək*, sonnenstich. 18) *aftekaülən*, abzukühlen; vgl. *kaul*, kühl.
20) *dunənrn*, donnern. — *śtärtən*, stürzen, hier: gießen; vergl. *stürtregən*, platzregen. 21) *grüggəlful*, graunvoll; vgl. s. 268 unten.
22) *śnäbbəlśnutkən*, plaudermäulchen. *śnäbbəl*, f., mund des schwatzers; vergl. schnabel. *śnäbbəln*, schwätzen, plaudern.

F. Woeste.

Mundart von Jever.

Wer soll die Schüsseln waschen?

„Wat lüst-di den vərnâbənt, Folkərt?“ sæ' Thâlk, aʒ ær Man, dê śin Bûr bî't Plœgən hulpen har' un ganʒ dörrægənt wêr, sik ·n drœg· Wamʒ antruckən un sînən Bröhsəl in Gank brocht har'. — „Hestə ni noch Karmelk?“ sæ' Folkərt; „den kâk· mî doch Brê!“

5. Thâlk wêr annərs ganni leu; man öhwerlanks, den har'-sə ær Schrullən un wul' ni sô, aʒ hê wol wul', un den wêr Folkərt ôk ·n Dîs·nak un wul' ni nâgæwən. „Næ, Brê kâk· ik nich“, sæ' Thâlk, „dâr hef ·k kên Lüst tô, mörn-də Schöttəls tô waʒkən.“ — „Dû mênst wol, dat ik dat dôn schal?“ frôch dô Folkərt. — „Dat kannst· hol-

10. lən aʒ-də wult; ik dô ·t nich“, gêv Thâlk üm wær üm. Dat kribbəldə Folkərt, un nû fungən-sə an, sik tô kækəln, un wel wêt, wattər vör·n Unglück no van kâmən wêr·, wen-sə ni tôlést ûtmâkt harn kâkt wærn schul-də Brê, un dat Schöttəlwaʒkən, dat schult dê dôn, dê annərdâchs tôêrst anfunk tô snackən.

15. Dat Best· vannən Brê wêr-dər nû af; still brum, still bram sêtən sê-dər bî hær un êtən üm up, un elk darg' blôt dər an, wô-hə sik wol wârən schull, dat-hə ni tôêrst snag'; jâ, aʒʒə tô Bed· gân wêrn, kunnən sê-dər bînâst nich van inslâpən.

Aʒ annən annərn Mörgən də Sün· upgunk, sêgən sê ·t wol; man

20. nümʒ wul'-dər wat van seggən; sê blêwən beid· liggən un dên, aʒ wen-sə van nix wuʒʒən. Də Klok ʒlôch söhbən, sə ʒlôch tein, de Bædklok wur' anʒlân, up Nâwərʒ Schûr wêr də Wenkər al ûtstækən, dat 't Volk tô't Aetən kâmən schul: man Folkərt un Thâlk lêgən no ümmər ünnər-də Dæk. Aʒ-də Nâwərʒ sêgən, dat kên Fen-

25. stər un kên Döhr âpən wêr un den ganʒən Dach sik nix rœgd har', dô mênən-sə, dâr kunnən wol Dêw· weʒt hebbən un harn-sə beid· ümbrocht. Dô brôkən sê-də Döhr mit Gəwalt up un gungən up 't

Bed· tô, al ganz grûsəlîch ût Ankst vör'n Schrek, wen sê 't Bed· ganʒ vul Blôt sègən. Ganz sacht kêmən-sə nêgər; man dô vərfærdən-sə
30. sik bînâʒt dəröhwər, dat gannix paʒʒêrt wêr. Folkərt un Thâlk harn beid· də O^gən âpən; blôt wat vərgrélt sêgən-sə ût. „Wat hei'-jî den? — Stât doch up! — Wat schât jô? — Sün-jî den mal?" un sô gunk dat Frâgən in ênʒtô; man nümʒ gêv Antwôrt un wêrən still, aʒ-də Mûʒ in-də Mælkist. Dô dargən-də Nâwərʒ, 't wêr
35. ni ganʒ richtîch mit ær: dâr har' ær saʒ wel wat andân, un Hinnərk sîn Metta sæ' ôk, sə har' sên, dat Eiərtîn· güstərn dârwæsən wêr, üm Eiər tô kôpən un nâ-də Stat tô bringən, und Thrînk van Kraiwardən har' al ümmer secht, Eiərtîn· wêr'n Hex·, un Thrînk wuʒ'-dər ôk wat tægən, wen-sə wel bəhext har'.

40. Dô wuln-sə up Stæ nâ Thrînk hen: dê muʒ'-dər hær; — man dô wurn-sə ôk bang·, dat sê 't mittən Pastô'r tô dôn krêgən; dê wêr ganni gôt up Thrînk tô snackən, dat-sə sô fâkən in't Lôch kêm· un hær· doch innən annər Kaspəl. Dô wuʒʒən-sə kên· annərn Rât, aʒ dat-sə nâ'n Köstər gungən, den dê wêr lang· sô dum ni, aʒ-hə wol
45. ûtsêch; dat wêr'n rechtən Klamûsər un har' 't dik achtər də O^rən; wel wuʒ', of-hə ni ôk wat för-də Hexən wuʒ'.

Sê bəsunnən sik ni lang· un gungən nâ'n Köstər hen, un də Köstər lêt ôk ni lang· up sik lûrn. Dê fröch den də beidən sô hen un hær; man 't hulp al nix, un də Köstər wuʒ' nich, of-sə dôf wêrn
50. ôdər of ær də Tung· ûtrætən wêr. Tôlest kleid· hê sik achtər də O^ren un sæ': „Dat iʒʒən ganʒ affsündərlîkən Fal! Dat wil öhwərlecht wæsen! — Vör't êrst âwər mut hîr wâkt wærn, dattər nümʒ rin kumt un də beidən ümmər ünnər O^gən blîft. Dîrk-Schôstər un sîn Frô köhnt dat wol dôn."

55. Dô wul èn van-də Nâwərʒ hengân un-sə hâlən, drei' sik âwərst no mâl üm un frâg': „Man Dîrk-Schôstər un sîn Frô dôt dat nich ümsünst!" — „Dat het wîdər nix up sik", secht-də Köstər; „dâr in d· Eck steit-ən grôtə Höhnkənʒkan up də Bôrt: dâr köhnt-sə sik mit bətâlt mâkən."

60. Al wat də Nâwərʒ un də Köstər ʒnakt harn, harn-də beidən in 't Bed· vərknûʒt, wen 't ôk jûst ni plæsêrlk antôhœrən wêr, dat-sə bəhext of mal wêrn; man aʒ Thâlk hœr'. dat-se ær grôtə tinnərnə Koffikan miʒʒən schul', wâr-sə sik al sô mennîch Köpkən ûtschunkən har', dô kêm-sə doch in Râsî: „Wat? min Koffikan wê'-ji wəchnæ-
65. mən? Dôt, wat ji wilt, man lât't annər Lû· Sâken stân!"

„Sô (ʒô)“ sæ' dô-də Man un lang' nâ sîn Büx, „nû stâ un waʒk-də Schöttəlʒ!“

Van dê Tît an iʒ't in't ganz Kaspəl sô 'n Seggənʒ wurn, wennən Frô nich tüm lîk wil ôdər ôk annərʒ wel ût Dîsicheit ni dôn wil,
70. wat tüm tôkumt, ôdər wennən Koffisüstər nich van də Höhnkənʒkan wechfindən kan, den secht 'n wol: „Tô, Thâlk, stâ up un waʒk-də Schöttelʒ!“

Sprachliche Erläuterungen

vom Herausgeber.

1) *Wat lüst-di?* was (hochd. wornach, mhd. wes; vgl. Schm. II, 511: *əs luṣt mi' ə̃ Seid'l Biər.* Zeitschr. III, 191, 72) lüstet dich? wornach hast du Appetit? — *vərnâbənt*, für den Abend, (auf) heute Abend. Kosegarten, I, 30. Zeitschr. III, 281, 70. — *Thâlk*, Adelheide.

2) *dræg*, trocken. Zeitschr. II, 43, 24. 210. 239. III, 252, 218.

3) *Wamʒ*, Wams; Zeitschr. III, 41, 23. — *antrucken*, angezogen; Ptc. von *antrecken*. Zeitschr. II, 541, 138. III, 42, 44. 260, 17. — *Bröhsəl*, m., kurze Tabackspfeife; ein kleiner, wichtiger Bursche; *bröhsi*, keck, herausfordernd im Aussehen, besonders von kleinen Menschen; vergleiche oberd. *bræseln*, in kleine Stücke zerbrechen; *Bræsel*, *Brôsam*, Brodkrume; *Bræzel*, m., kurzer, dicker Mensch. Vgl. auch *Bræsel*, m., *Bræselei*, f., *Gebræsels*, n., das Durcheinanderkochen oder Zusammenbraten verschiedener Speisen, mit dem Verb. *brösele*, durcheinander kochen, in der Aachener Mundart, neben oberd. *bræseln*, *brotzeln*, *brutzeln*, sieden, kochen. Müllenhoff zum Quickborn. Schm. I, 265. 274. Mllr.-Weitz, 26. Stalder, I, 231.

4) *Karmelk*, f., Buttermilch. Zeitschr. I, 541, 148. III, 42, 28. — *kâken*, kochen.

5) *annərs*, sonst; Zeitschr. III, 42, 36. — *ganni*, ganz und gar nicht; ebenso Z. 42; vgl. Z. 30: *gannix*, ganz nichts. — *leu*, faul; *läu*, *leu*, schwächlich, unkräftig; schlaff, träge; *läuere*, langsam sein, zaudern; *Läuet* (*Läuert*), m., Schwächling. Mllr.-Weitz, 139. westerw. *lauerig*, *laulich*, nicht recht gesund, verdriesslich, schläfrig; Schmidt, 101. Oberd. *lau*, *law*, schlapp, abgeschmackt, fade; *lauən*, *lauəln*, *launəln*, schlummern: Zeitschr. III, 308. 313. Vergl. auch niederd. *lâg*, *lage*, mattherzig, schlaff (vergl. *mit leiver là*, allmälig; Zeitschr. I, 277, 15); *lêg*, *lêch:* Zeitschr. III, 383. Schm. II, 454. 406. *lôpe*, *laff:* Weinh. 50. Richey, 146. — Diefenb. II, 139 f. — *öhwerlanks*, mitunter, zuweilen. — *Schrullen*, Plur., tolle Einfälle, Unsinn, sonderbare Launen. Richey, 242. Dähnert, 415. Krüger, 66.

6) *Dîs'nak*, eigensinniger, hartnäckiger Mensch; *disig*, verstockt (aus Dummheit); *Dîsicheit*, f., s. unten, Z. 69. Zeitschr. III, 281, 69. Krüger, 51.

8) *dâr-tô*, dazu; *dâr* und *dô* unterscheiden sich wie mhd. dâ (örtlich) und dô (zeitlich). — *mörn*, morgen; Zeitschr. III, 226, 3, 1. — *Schöttəls*, Schüsseln; Zeitschr. III, 279, 20.

9) *ik schal*, ich soll. Zeitschr. II, 395, 1. — *hollen*, halten, jever.; *hôlen*, oldenb.

10) *ümgeven*, erwiedern, antworten. — *kribbeln*, ärgern; Zeitschr. II, 393, 51.